

Сања Стошић*
Институт за политичке студије, Београд

RHETORIC OF THE “COLLECTIVE WEST” AND GLOBAL POLITICAL VIOLENCE

(РЕТОРИКА „КОЛЕКТИВНОГ ЗАПАДА” И ГЛОБАЛНО ПОЛИТИЧКО НАСИЉЕ)**

Сажетак

Циљ овог рада је да критички испита природу политичке реторике формиране у време постдемократије, односно да укаже на значај и улогу који политички дискурс има у формирању политичког насиља схваћеног превасходно као глобалног постмодерног феномена који се у најширем смислу односи на насилно креирање и наметање одређених политика, облика понашања и културних образаца. Ослањајући се на аналитички/интерпретативни приступ, а у светлу рата у Украјини и актуелних геополитичких превирања на међународној политичкој сцени, овај рад указује не само на корелацију између политичке комуникације постдемократског друштва и политичког насиља, већ и на интензификацију и релативизацију политичког насиља у оквиру неолибералног хегемонистичког концепта владавине и опште тенденције ка десуверенизацији држава. На основу квалитативне интерпретације Западног политичког наратива својственог времену глобалне ескалације насиља, као основни закључак рада намеће се потреба за очувањем суверене, односно политички одговорне и организоване државе као

* Имејл адреса: sanja.stosic@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0003-4921-9268

** Translation *in extenso* (превод у целини). Овај рад је написан у оквиру научноистраживачке делатности Института за политичке студије коју финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

кључног фактора индивидуалне и колективне безбедности, као и разумевањем хибридног карактера савремених политичких сукоба.

Кључне речи: политички дискурс, постдемократија, украјински сукоб, политичко насиље, хибридни рат, десуверенизација

УВОД

Посматрајући руско-украјински сукоб не само као сукоб који је ревитализовао време Хладног рата већ и као сукоб који је отворио врата Трећем светском рату (D'Anieri 2023), а у светлу теорије офанзивног реализма Џона Миршајмера (*John Mearsheimer*) који је руску инвазију на Украјину окарактерисао као „кривицу Запада” (Mearsheimer 2014, 2022), овај рад указује на различите аспекте ескалације и хибридни карактер политичког насиља на глобалном нивоу. У том смислу, први део рада посвећен је теоријском одређењу политичке реторике која се анализира путем тематске анализе садржаја одређених дискурзивних облика доминантног прозападног политичког дискурса који на макроплану осликава и обликује антируски наратив у светлу глобалног хибридног ратовања, и не само што генерише различите облике политичког насиља већ и води ка ескалацији истог на глобалном нивоу, док је у другом делу рада фокус више на одређењу самог политичког насиља и неким појавним облицима истог, а у контексту глобалног геополитичког превирања.

Наиме, на основу функционалног приступа у анализи политичког дискурса пласираног од стране водећих медија, као и квалитативног описа и тумачења садржаја одређених узорака дискурса, тј. актуелизованих језичких података повезаних са друштвеним и политичким контекстима и усклађених са циљевима гласноговорника неолибералног глобализма, данас можемо да закључимо да је реторика Запада утемељена на постулату „мора да се победи Русија” продукт постдемократског времена, тј. времена постистине у коме се корпоративне елите и центри моћи бескрупулозно боре за своје интересе, прибегавајући апсолутној монополизацији истине, политичком инжењерингу, медијској манипулацији и пропаганди, репресији слободе и уопште насиљу.¹

¹ Током друге половине XX и почетком XI века, под утицајем неолиберализма, транснационалне корпоративне умрежености и јачања наднационалних

Конструкцијом наратива према коме је „Украјина жртва злочиначке руске агресије”, верујемо да се политичка реторика „колективног Запада” ослонила на „борбу за очување украјинског суверенитета” којом Сједињене Америчке Државе (САД), подржане чланицама Северноатлантског пакта (НАТО), заправо бране сопствене хегемонистичке интересе, што потврђују бројне изјаве попут Столтенбергове (*Jens Stoltenberg*) по којој „Путин не сме да победи” јер то не само да би био пораз за Украјину, „већ то би било опасно за нашу безбедност и безбедност целог света” (Tanjug 2022).²

Наиме, оваква реторика одраз је агресивне експанзионистичке политике САД-а коју је Збигњев Бжежински (*Zbigniew Brzezinski*) у својој „Великој шаховској табли” јасно дефинисао, износећи како је „[...] Евроазија одувек била центар светске моћи”, те САД као светски хегемон имају „[...] императив да спрече појаву изазивача на подручју Евроазије, изазивача способног да доминира њоме, а тиме истовремено способног да представља претњу Америци” (Brzezinski 1997, xi, xiv).³ У том контексту, Русија и Кина су као стратешки носиоци „евроазијског партнерства” (President of Russia 2024) и потписнице „споразума о партнерству без ограничења” (Reuters 2022) у новом стратешком концепту НАТО-а експлицитно означене као претња, односно непријатељи „међународног правног поретка” (NATO 2022b). Стога, анексијом Крима 2014. године и потоњом специјалном војном операцијом Русије у Украјини 2022. године,

међународних организација попут НАТО-а и ММФ-а, ЕУ-е, долази до слабљења савремене националне државе, тј. процеса десуверенизације као природне последице економске глобализације, док се појам насиља усложњава, тако да свака врста политичког сукоба поприма хибридни карактер, те се конвенционални карактер истог замагљује информационом у коме су главна стратешка средства друштвени медији и пропаганда. О политичком насиљу и неким његовим појавним облицима ће бити више речи у завршном делу рада.

² Појам Запада као социјалног феномена западноевропске цивилизације утемељен на идеологији либерализма, геополитичкој таласократији, атлантизму, офанзивном реализму, трговини и конкурентности, датира из Другог светског рата, док је појам „колективног Запада” током последњих година уобичајен од стране званичне реторике Кремљина да би се њиме у јавном, научном и политичком дискурсу означиле генерално прозападне политике актера као што су: САД, НАТО, Немачка, Норвешка, Естонија. Иначе, сам концепт подразумева већи, непријатељски колективни ентитет и првобитно је пласиран од стране маргиналних националистичких руских медија током 2015. године, да би временом постао заступљен у друштвеној сфери и изјавама руских званичника попут Марије Захарове (*Мария Захарова*) и Владимира Путина (*Владимир Путин*) (Chimiris 2022).

³ Прев. аутора.

уобличен је политички дискурс о Русији као „држави спонзору тероризма” (European Parliament [EP] 2022) и Путину као „новом Хитлеру” (Herman 2022).

На тај начин, глобална јавна сфера поларизована је афективно-идеолошки и подељена између промотера западног милитаризма и агресивне политике НАТО-а који у име „одбране демократије и суверенитета” потпирују свеопшти рат и оних који бирају да воде суверенистичку политику и сарађују са Руском Федерацијом. Полазећи од премисе „завади, па владај”, западни пропагандни наратив о „руској агресији” позиционирао је Украјину као горуће питање, или „највећу темпирану бомбу у НАТО Европи” (Kršljanin 2023). Под слоганом „помозите Украјини да победи, без обзира на цену” (The New York Times 2023a), САД и НАТО савезници континуирано подржавају војно и економски Украјину и, не хајући за масовна страдања Украјинаца, на глобалном медијском простору воде „Први светски хибридни рат” (Kršljanin 2023) у коме, према речима Урсуле фон дер Лајен (*Ursula von der Leyen*), „руски председник Владимир Путин планира освајачки рат против Европе” (Krzysztosek 2024), и, како сматра Лојд Остин (*Lloyd Austin*), „Путин неће стати” (Tisdall 2024), већ ће, како истиче Бајден (*Joseph R. Biden*), „ако Русија победи у Украјини, Путин прећи и на Пољску и друге државе” (CNN 2024).

У духу овакве реторике, Северноатлантски савет (North Atlantic Council – NAC) је такође окарактерисао инвазију Русије на Украјину као „тешко кршење међународног права, укључујући Повелу УН-а”, и додао да иста „представља чин агресије на независну мирољубиву земљу [...]” као и да савезници имају обавезу да „подрже народ Украјине и њеног легитимног, демократски изабраног председника Володимира Зеленског” (*Володiмiр Олексáндрович Зелéньський*) (NATO 2022a) јер је „суверена, независна и стабилна Украјина, чврсто опредељена за демократију и владавину права, кључна за евроатлантску безбедност” (NATO 2024b). Истовремено, овакав политички дискурс промовисан је од стране украјинског политичког врха и председника Зеленског, те је Украјина у јавној сфери презентована као бедем одбране трансатлантских вредности и јединства, а руско-украјински рат постао је оличење сукоба модерног, либералног, демократског света и његових назадних и ауторитарних противника.

ПОЛИТИЧКА РЕТОРИКА ЗАПАДА И ХИБРИДНИ КАРАКТЕР РУСКО-УКРАЈИНСКОГ СУКОБА

Схватајући реторику као технику уверавања која има моћ да увери некога да учини нешто против свог интереса (Есо 2010, 46), немогуће је не разумети важност јавног или политичког дискурса као конститутивног елемента савремене политичке комуникације. Будући да је дискурс првенствено друштвени феномен, сам појам дискурса подразумева флуидност и комплексност која спречава његово прецизно дефинисање. У том смислу, иако је дискурс могуће тумачити на различите начине, како у свакодневном говору тако и са аспекта различитих научних дисциплина, дискурс као језичко остварење (било у писаној или усменој форми) неминовно постоји у интеракцији са друштвом, тј. као потпуни комуникациони догађај у датом друштвеном контексту (Wodak 1997, 5), тј. феномен који истовремено обликује друштво и друштвено је обликован, јер се манифестује не само као друштвена пракса конституисања или означавања света у значењу, већ и као пракса представљања света креирана и условљена датом друштвеном структуром у сваком смислу (Fairclough [1992] 2006, 63–64).

У данашњем времену које се може одредити као време постдемократије⁴ и хибридног рата,⁵ а у оквиру конструктивистичког

⁴ Појам постдемократије пласирао је британски политиколог и социолог Колин Крауч (*Colin Crouch*), указујући на парадоксалну чињеницу да иако је почетком 21. века демократија, односно имплементација слободних избора путем којих бирачко тело даје легитимитет одређеним политичким актерима, достигла историјски врхунац, демократски системи развијених друштава Западне Европе доживели су суноврат, будући да политичку моћ уместо ширег грађанског слоја заправо спроводи уски, елитистички круг „пословних лобија”. У таквим околностима „либерална демократија” није ништа до „елитистичка демократија”, те се у формалним демократским друштвима заправо само одржава „илузија демократије”, односно функције демократских институција заменила је „corporate social responsibility” (Crouch 2004).

⁵ Иако не постоји општеприхваћена дефиниција, концепт хибридног рата као ширег концепта од директног, оружаног сукоба између држава, вуче корене још из античког доба и подразумева ратовање у свим сферама друштвеног деловања, тј. синергију неоружаних и оружаних форми сукобљавања, те се означава и као тотални рат, информациони рат, неограничени рат, нелинеаран рат и сл. Првобитно је, да би означио модерне сукобе од 80-их година, у Сједињеним Државама био у употреби концепт „рата четврте генерације”, те је сам термин хибридног рата новијег датума и везује се за почетак XXI века, када га 2002. у свом мастер раду о чеченском рату пласира Вилијам Немет (*William Nemeth*), као и аутори попут Френка Хофмана (*Frank Hoffman*) и Џејмса Матиса (*James*

схватања реалности, борба за демократију заправо доводи до урушавања исте, јер се свака истина релативизује и претвара у постистину (Džalto 2024), док, како сматрамо, демократске институције постоје само номинално и уместо општег добра доминирају корпоративни интереси владајуће елите по чијем налогу се стратешки наративи пажљиво разрађују од стране ПР агенција или *think tank* организација и пласирају ради преумљавања јавности. Другим речима, политичка комуникација обојена је наизглед неутралним дискурзивним стратегијама, али исте су превасходно идеолошке и усмерене ка обликовању друштвених репрезентација у складу са одређеним интересима (Pešić 2024, 8–9). Полазећи од оваквог приступа, реторика центара моћи и политичког Запада неминовно се мора посматрати кроз призму стратешке комуникације у којој су језички избори прилагођени и обликовани у складу са функцијом коју имају у ширем политичком контексту и интересима налогодаваца као изрежирани наративи или промотери одређених политичко-идеолошких матрица.⁶

Наиме, не смемо сметнути са ума да је сукоб у Украјини избио у тренутку када се Русија већ позиционирала као моћна војно-политичка

Mattis) који одређују претње којима су изложене САД и НАТО снаге, које ратују у Авганистану и Ираку, као хибридне. Од 2010. године термин се устаљује и у званичним документима САД-а и Велике Британије где се као основна црта савремених конфликта издваја хибридност која подразумева удружено деловање конвенционалних и нерегуларних, терористичких и криминалних ресурса (Cvetković, Kovač i Joksimović 2019, 325). Коначно, хибридни рат је комплексан појам који подразумева деловање удружених видова сукобљавања – дипломатско-политичког, војног, терористичко-криминалног, обавештајно-информационог, информатичког, психолошко-идеолошког, економско-финансијског и правног, као и синхронизовану и дуготрајну примену свеобухватне агресије против виталних вредности и интереса непријатеља пројектовану путем било ког вида моћи (политичке, друштвено-економске, техничке, обавештајно-субверзивне, медијске, терористичке и сл.) ради остварења одређених стратешких циљева због којих сукоб и постоји.

⁶ Према Митићу (Mitić 2024, 30, 100–101), стратешка комуникација подразумева концепт организованог убеђивања, тј. „систем координисаних комуникационих активности имплементираних од стране одређених организација са циљем да унапреди своје мисије, а на основу дозвољавања разумевања циљних група, проналажења канала и метода комуницирања са јавношћу, развијања и спровођења идеја и ставова који, путем ових канала и метода, промовишу одређен тип понашања или мишљења”. Стога, „[...] да би била убедљива, стратешка комуникација захтева јасно дефинисане и усклађене оперативне и тактичке циљеве, поруке и активности [...] као и адекватну структуру и ресурсе, посебно менаџмент, вођство и координацију.” У том смислу, стратешка комуникација је више процес него сет могућности и стога захтева веће улагање у саму организациону структуру него у ресурсе комуницирања. Прев. аутора.

(Masters 2015), а Кина као економска сила (Wayne 2013). Управо у том смислу, деловање Руске Федерације од 2014. године према Украјини окарактерисано је у јавном дискурсу САД-а и Европе као хибридно ратовање или специјална војна операција која подразумева војни, али и политички, социо-економски и информациони рат. Истовремено, и у самој Русији се развила полемика о хибридном рату, па је тако за западне аналитичаре Валериј Герасимов (*Валерий Васильевич Герасимов*) 2013. у свом раду промовисао „руски модел хибридног рата” или „Герасимову доктрину”, одређујући природу модерног рата као тоталну и свеобухватну, чиме се у циљу остваривања стратешких интереса превазилазе правила класичног војног сукоба и акценат се ставља на неконвенционална и субверзивна војна средства, те се усваја герилски приступ ратовању који подразумева активирање разноврсних актера и средстава (државних и недржавних, тј. медија, корпорација, невладиних и терористичких организација, сајбер напада, безбедносних служби, специјалних војних и прокси снага итд. (Gerasimov 2014). Анализирајући Арапско пролеће и НАТО интервенције у Либији, Герасимов је указао на чињеницу да је хибридност заправо главна одлика западног приступа ратовању и стратешког деловања САД-а од Заливског рата (Gerasimov 2014). Да би одговорио на дефанзивну дигиталну борбу противника, политички Запад је упумпао стотине милиона долара у разне *fact-checking* организације и пројекте усмерене ка борби против „дезинформација”, односно провери истинитости, или боље рећи подобности, одређених информација. Наиме, још на самом почетку сукоба, преко Јутјуба и Твитера доспела је у јавност вест о пресретнутом телефонском разговору између Викторије Нуланд (*Victoria Nuland*) и америчког амбасадора у Кијеву, Џефрија Пјата (*Geoffrey Pyatt*) (BBC 2014). У наведеном разговору Нуландова као заменица америчког државног секретара за европска питања сугерише ко је од лидера украјинске опозиције најподобнији да уђе у украјинску владу и, говорећи о улози УН-а и ЕУ-е, изговара псовку на рачун ЕУ, откривајући тако, како сматрамо, крајње арогантан и недипломатски став САД када је реч о вођењу спољне политике и уопште мешању у унутрашња питања других држава (Gearan 2014).⁷ Иако је у почетку аутентичност снимка довођена у питање, Нуландова се убрзо извинила због „гафа”.

⁷ Иначе, сама Нуландова је активно учествовала у анти-владиним демонстрацијама у Украјини, састајући се не само са лидерима украјинске опозиције већ делећи демонстрантима на Мејдану колаче (Raggy 2015), док се наоружавање Украјине одвијало још у време Трампове прве администрације, тј. много пре избијања самог сукоба (Martinez, Finnegan, and McLaughlin 2019).

Свакако, јасно је да је сукоб у Украјини био обележен употребом друштвених мрежа и сајбер напада ради остварења политичких циљева. Наиме, друштвене мреже су активно коришћене у циљу масовног придобијања симпатија и подршке других земаља, формирања националистичких покрета, позивања на протесте, ширења, али и сузбијања пропагандне делатности непријатеља блокирањем појединих медија.⁸ Ипак, према многим западним теоретичарима (Maigre 2015, 2; Thomas 2015, 453; Reisinger and Golt 2014, 3; Schnauffer 2017), рат Русије и Украјине је еклатантан пример хибридног рата јер је у први план стављено информационо или нелинеарно ратовање пошто, како се истиче, Русија нема довољно војних ресурса за победу у конвенционалном рату против НАТО-а и приморана је да се окрене и цивилним средствима ради постизања својих политичких и војних циљева. Такође, како Русија није потпуно дорасла „превазилажењу конвенционалног војног разарања”, Запад је тај који је „због ширења руских агресивних дејстава приморан да се окрене неконвенционалним средствима ратовања и одговори истом мером”, па је осим потпуне финансијске блокаде и економског рата против Русије путем драконских санкција или заплене имовине, на међународном плану спроведена апсолутна изолација Русије која је обухватила и културни и спортски бојкот (Wigglesworth, Smith, and Jones 2022).⁹

У складу са оваквом политичком стратегијом и ширењем наратива глобалне осуде Русије, такође је истакнута њена „зависност од западног тржишта и технологије”, док је руска „агресивна” спољна политика и „претње нуклеарним оружјем 10 до 12 пута недељно”, односно Путинова жеља да „ревитализује империјалистичке амбиције Русије” прикривена тзв. заштитничким ставом према руским етничким мањинама и проруски оријентисаном становништву

⁸ Током 2022. године Јутјуб платформа блокирала је рад руских државних медија као што су RT (Russia Today) и Sputnik International (Voice of Russia).

⁹ У намери да сломи руску економију и потпуно изолира Русију на светској сцени не би ли пробудила револт руског народа према Путину, ЕУ је осим почетног санкционисања појединаца и одређених руских компанија, као и забране западним финансијским институцијама да на било који начин сарађују са њима и искључења руских банака из Свифта увела и ембарго на извоз нафте и бензина, а потом чак и покренула заплену имобилизоване руске имовине. Такође, Фифа је забранила Русији међународна фудбалска такмичења; Међународна федерација хокеја на леду суспендовала је руске и белоруске тимове; руским спортистима забрањено је учешће на зимским параолимпијским играма у Пекингу; Формула један отказала је Велику награду Русије; Евровизија руско такмичење за Песму Евровизије; Међународна федерација мачака санкционисала је такмичење руских мачака; многи угледни руски уметници искључени су из јавног живота (Financial Times 2022).

и представљена у контексту „напада на сам НАТО” (Euronews Србија 2024). Надаље, у оваквом дискурсу истакнуто је како је руски политички естаблишмент, промовишући конзервативну и националистичку идеологију утемељену на референцирању на славну руску прошлост, понекад и „измишљену и свакако селективно интерпретирану”, заправо изградио култ путинизма у коме се председник, „гајећи идеје о сопственој грандиозности” пореди са личностима попут Петра Великог који је „територије насељене Словенима не освајао, већ враћао” (Rejnsford 2022). Другим речима, пласирана је представа о Русији као антимодерној и радикално конзервативној држави утемељеној на Путиновом диктаторском режиму, ауторитаризму и жељи да изгради „Велику Русију”, уз апсолутно гажење демократије и људских права (Mearsheimer 2022).

Са друге стране, иако је од краја Другог светског рата Британија повела 83 војне операције у чак 47 земаља (Curtis 2023), док су од 1798. до 2023. године САД спровеле преко 400 иностраних војних операција (Congressional Research Service [CRS] 2023), у западним медијима је готово немогуће наићи на податак о чланицама НАТО-а као империјалистичким или злочиначким силама (Schiffer 2022). Насупрот томе, представљање Русије као непријатеља прогресивно је развијано у политичком дискурсу Запада кроз подгрејавање сентимента о „црвеној паници” (the Red Scare) и насушној потреби државе да се одбрани од поткопавајућег утицаја „комунистичке пошасте”,¹⁰ те је након избијања сукоба у Украјини Западна Европа заправо лако и консенсуално прихватила оживљавање ратне реторике хладноратовског периода. У том смислу, пласирање дискурса о Путину као зликовцу и оличењу већ омражене постсовјетске Русије је заправо било прагматично политичко средство ради одвраћања пажње јавности од инхерентно агресивне политике Запада, док је забринутост Русије због ширења НАТО-а једнообразно представљана као „неразумна и необјашњива параноја” (McLaughlin 2020, 175–176).

¹⁰ „Црвена паника” везује се за: период 1919–1920 када су се Англосаксонци као припадници владајуће, беле класе у контексту расистичког нативизма и идеолошког расизма одредили као супериорни наспрам дошљака, тј. бољшевика и представника радничке, ниже класе; и период Хладног рата и затегнутих односа између капиталистичке Америке и социјалистичког Совјетског Савеза, када је за време сенатора Џозефа Макартија (*Joseph McCarthy*) унутрашња политика САД била окренута прогону левичара (интелектуалаца, глумаца, чиновника итд.) и јавном испитивању потенцијалних комуниста као шпијуна (Foster 2000).

На тај начин, званични наратив политичког Запада потпуно је пренебрегнуо чињеницу да су експанзионистичка политика НАТО-а ка истоку Европе и милитаризација региона угрозили стратешке интересе Русије и тиме потенцијално испровоцирали руско-украјински сукоб, чиме не само што је изостављена шира слика генезе конфликта, већ је и драстично сужен маневарски простор за проналажење његових дипломатских и компромисних решења. Ово је јасно уочљиво анализом садржаја вести пласираних од стране политичког Запада у којима је оживљена хладноратовска реторика и везивање Русије за ригидну комунистичку идеологију, као и униформно пласиран дискурс о Путину као превасходно политички одговорном актеру за ескалацију сукоба, односно „агресору и злочинцу”, „чудовишту и лудак у спремној да уништи читав свет”, као и потпуна демонизација Русије (Keeble 2000, 65; McLaughlin 2020, 174–176, 181).

Истовремено, у контексту хибридног ратовања, Русија је оптужена и за мешање у америчке председничке изборе 2016. године, али се испоставило да је политички врх подржан обавештајном службом преувеличао ове оптужбе које су након две године и одбачене, и које су, вероватно, такође пласиране како би се пажња јавности скренула са НАТО милитаризације Европе (Boyd-Barrett 2020, 83–98).¹¹ Осим тога, низ политичко-идеолошких пројеката лансираних у виду борбе против субверзивног утицаја руске „фабрике интернет тролова” допринео је стварању осећаја опште угрожености било ког либерално-демократског кандидата – од Емануела Макрона (*Emmanuel Macron*) до Џозефа Бајдена (*Joseph Biden*), па је и постало очигледно да та „одбрамбена средства” или дезинформације, имају јасан идеолошки, национални или геополитички потпис, што је и постало јасно када је вашингтонски тинк тенк познат као „Савез за осигурање демократије” у оквиру своје операције „Хамилтон 68” усмерене ка разоткривању тзв. лажних руских налога на Твитеру довео махом до налога америчких конзервативаца (Mitić 2024, 99). Стога, као што и закључују (Cvetković, Kovač i Joksimović 2019, 328), јасно је да увођење новог термина „хибридни рат” имало превасходно политичку и стратешку димензију јер је не само омогућило политичком Западу да изврши јачи утицај на јавно мњење и постигне лакше усаглашавање јавности са одлукама државних органа, већ је истовремено омогућило и безбедносним

¹¹ Америчке обавештајне службе окривиле су Путина да је, „у циљу ширења раздора, изазивања дестабилизације и социо-политичке поларизације америчког друштва и подривања вере у демократске институције”, покренуо операцију Пројекат „Лакhta” (Project Lakhta) у којој је „фабрика тролова” из Санкт Петербурга ширила дезинформације на друштвеним мрежама (Hanlon 2024).

структурама НАТО-а да делују ван класичног концепта ратовања у смеру удруживања и јачања сарадње држава против заједничког непријатеља и боље и свеобухватније организације.

РУСКО-УКРАЈИНСКИ СУКОБ У КОНТЕКСТУ ГЛОБАЛНОГ ГЕОПОЛИТИЧКОГ ПРЕВИРАЊА И ЛЕГИТИМИЗАЦИЈЕ ПОЛИТИЧКОГ НАСИЉА

Постхладноратовски период донео је распад биполарне структуре међународног поретка и формирање светског система заснованог на унилатералном деловању САД-а. Руководећи се принципом по коме „циљ оправдава средство” и „промоцијом демократског мира као парадигмом међународне безбедности”, САД континуирано спроводе милитаризацију света и „геополитику деструкције” којима се поткопавају интереси других држава (Stošić 2023, 26). У светлу такве политике, САД су после Хладног рата наставиле стратегију опкољавања Русије и процесом ширења НАТО-а Америка се нашла у „руском комшилуку” јер се, упркос обећању Михаилу Горбачову (*Михаил Сергеевич Горбачёв*) да се НАТО након распада СССР 1991. године неће ширити ка истоку, тј. у пределу „интермаријумског коридора” ако уједињена Немачка остане у Атлантском савезу, НАТО проширио од Естоније на северу до Бугарске на југу, и стављајући под свој утицај источну Европу и западну обалу Црног мора онемогућио је Русију да контролише црноморско приобаље, потискујући је ка унутрашњости континента. На тај начин, САД и НАТО су заправо применили стратегију „чврстог загрљаја анаконде” утемељену на „овладавању ободним деловима азијског прстена и стезању обруча око Евроазије” (Sprukman 1942, 17).¹² Од 2007. године долази до померања економско-финансијских центара глобалне моћи из евроатлантског простора у источнопацифички регион, али и заокрета у спољној политици Русије која почиње да осуђује агресивну унилатералну политику САД.

¹² Наспрам почетних 12 чланица које је укључивао у време оснивања, 1949. год, НАТО је у периоду 1999–2017. добио још 13 чланица. Упркос инсистирању Москве на реконфигурацији НАТО-а из 1997. год, тј. „повлачењу инфраструктуре НАТО-а из Балтичких држава (Пољске, Чешке, Мађарске и са Балкана)”, једини документ који сведочи о обавезивању Запада да се неће ширити потписан је 1997. године, односно пре ширења Савеза током 1999. године чиме је Русија по завршетку Хладног рата изгубила статус „велесиле у Европи”. Стога, свако потоње ширење Алијансе представљало је за Путина прелазак „црвене линије”, односно „директну безбедносну претњу Русији” (Stošić 2023, 26).

Истовремено, САД у својој доктрини националне безбедности (NATO 2022b) одређују Русију као свог највећег непријатеља и од 2011. год. интензивно се пласира русофобни наратив, што је свакако подстакнуто и приближавањем Кремља Ирану и режиму Башара ел Асада у Сирији, као и поновним позиционирањем Русије као регионалне силе 2013. године када се Немачка економски окренула Русији, што је за последицу имало промену геополитичке перспективе Европе успостављене током Хладног рата (Stošić 2023, 27).¹³ Ослањајући се на геополитичка учења попут Махановог (*Alfred Thayer Mahan*) који је сматрао да пошто имају „поморску судбину”, а тиме и могућност да владају светом, „САД морају да у коалицији са осталим моћним поморским државама спрече Русију као моћну континенталну силу на евроазијском копну да избије на топла мора” (Mahan 1890, 6–8, 25–89), или Макиндеровог (*Halford Mackinder*) који у својој таласократској теорији Срца света (*Heartland*) одређује Русију као „осовинско подручје” (*Pivot Area*) или (*Heartland*), тј. „монолитну целину уоквирену приобалном територијом Евроазије која се зове Унутрашњи или периферни полумесец” (*Inner or marginal Crescent*), и тврди да „онај ко контролише Светско острво (*World island*), тј. Азију, Европу и Африку као витални простор и његово средиште или срце, које је у супротности са ободом, тј. полицентричним проширењем у виду мозаика, успоставља светску превласт”,¹⁴ САД су покушавале да преко „санитарног кордона у међуморју, односно војно-политичке и економске зависности задрже Немачку под својом контролом и тако преко Европе формирају трансатлантски амерички мостобран ка Евроазији, задржавајући геополитичке претензије Русије на регионалном нивоу” (Stošić 2023, 28). Имајући у виду да би укључивањем Украјине у НАТО овај простор постао „зона атлантског утицаја у целом Каспијском региону, а тиме и несумњива претња руским интересима” (Dugin 2004, 203), избијање сукоба у Украјини постало је неизбежно. Истовремено,

¹³ „Развијањем енергетске мреже Русија је постала велики снабдевач Европе и великих економских и демографских центара источне Азије (Кине, Индије, Јапана, Јужне Кореје) нафтом и гасом, чиме је на међународној сцени дошло до репозиционирања некадашњих држава савезница Запада” (Stošić 2022, 85).

¹⁴ „Унутрашњи полумесец чине земље дуж поморског периметра Евроазије, од Балтика до Пацифика, док спољашњи полумесец чине англосаксонске земље као што су САД, Канада и Велика Британија, а онај ко доминира источном Европом контролисаће Срце копна, а ко контролише Срце копна, контролисаће Светско острво, као што ће и онај ко контролише Светско острво, заправо владати светом” (Mackinder 2009, 82–83, 155; Mackinder 1904, 421–437).

„вишеструка подривеност Украјине (културно-цивилизацијска, друштвено-политичка и војно-безбедносна), као најужег подручја руских стратешких интереса ван граница Русије, послужила је не само као полигон за сучељавање различитих интереса САД и Русије, већ и неуралгична тачка урушавања Европе” (Stošić 2023, 28–29).

Посматрано са културно-цивилизацијског аспекта, Украјина је била део Русије не само у периоду средњег века или Кијевске Русије, већ и за време Царске Русије, „односно од 1654. године, као и током СССР, са изузетком кратког периода украјинске независности 1917. године. Иако је савремена Украјина по величини и броју становника била једна од највећих европских држава, након распада СССР-а и стицања независности 1991. године, њен национални идентитет је подељен између југоисточног и северозападног дела тј, индустријски развијенијег и проруски оријентисаног дела и сиромашнијег, прозападно-евроатлантски оријентисаног дела Украјине” (Stošić 2023, 29). Тако је од 1992. године украјинска политика осцилирала између савезништва са Русијом, САД-ом, и ЕУ-ом, чиме је више него јасна геополитичка позадина генезе ратног сукоба у Украјини. Насилни протести у Кијеву, тј. Евромајдан или Мајданске револуције 2013. године кулминирали су 22. фебруара 2014. организованим државним ударом и насилним свргавањем председника Јануковича (*Віктор Федорович Янукович*). Са циљем „демилитаризације” и „денацификације” Украјине, тј. спречавања даљег убијања и угњетавања проруски оријентисаног становништва, руске власти су 24. фебруара 2022. наредиле „специјалну војну операцију”, нападајући главне украјинске градове као што су Кијев, Харков, Одеса, Мариупол и Краматорск (Stošić 2023, 32).

Дакле, за Русију је украјинско питање – питање националне и стратешке безбедности, јер је Украјина критична безбедносна област са које се не сме дозволити преливање сукоба на европски део руске територије, јер би то у међународном смислу потенцијално могло да доведе до избијања Трећег светског рата. Стога, инвазија Русије на Украјину није само гарант очувања виталних геополитичких интереса, него и међународног кредибилитета Русије (Stošić 2023, 33). Уколико би се десило да Русија дозволи ширење НАТО-а предајом Украјине, она би показала да није достојна да буде предводница у процесу преобликовања глобалног светског поретка ка мултиполарном поретку у коме се стратешки међусобно повезују мноштво „глобалних свинг држава” од Аргентине и Бразила до Индије, Јужне Африке и Саудијске

Арабије¹⁵ и олакшава регионални експанзионизам и територијална консолидација. Са друге стране, европске нације и ЕУ, као и државе попут Аустралије, Јужне Кореје и САД-а, ће било кроз НАТО, или друге савезе као што је КВАД (квадрилатерални безбедносни дијалог између САД, Аустралије, Индије и Јапана), морати да балансирају своју моћ у контексту нарастајућих конкурентских економских и политичких интереса. У том смислу, јасно је да је Украјински рат више од одбране националних руских интереса, он је заправо „поприште предодређено да покаже да ли је дефанзива Запада под америчким вођством незаустављив процес или ће колективни Запад пред руском офанзивом остати уједињен и способан да задржи своју позицију унилатералног хегмона, способног да спречи интегрисање Русије у евроазијски простор” (Stošić 2023, 33).

Конечно, политичка агенда и реторика „колективног Запада” нису само радикално утицале на положај Русије у међународним односима и последично редефинисање концепта стратешке стабилности САД-а, ЕУ-е и НАТО-а, као и глобалне политике уопште, већ су утицале и на ескалацију политичког насиља на глобалном плану. Наиме, треба имати на уму да је феномен политичког насиља нераскидиво повезан са сваким друштвом и државом, а нарочито у временима турбулентних геополитичких превирања и криза, тј. времену формирајуће мултиполарности у коме је међународни систем обележен интринзичном неизвесношћу и неповерењем. Истовремено, схватајући да моћ, сила и насиље немају јасно разграничено значење (Simeunović 1989, 5), као и да „моћ као надмоћ у основи садржи насиље” (Petrović 1983, 103), данас је више него икада, посебно ако се има у виду хибридни карактер савремених сукоба, јако тешко идентификовати размере политичког насиља.¹⁶

Сматрамо да је, у контексту доктрине о праведном рату и светлу руско-украјинског сукоба, политички Запад у име „мира и слободе”, „одбране демократије” и „међународног поретка заснованог на правилима”, кроз НАТО, ЕУ и своје савезнике, изабрао континуирано упумпавање оружја у Украјину, масовну милитаризацију Европе, ширење русофобног наратива и разне облике ућуткивања и санкционисања својих неистомишљеника широм света као разне

¹⁵ Са удружених преко 40 земаља из Африке, Блиског истока, Јужне Америке, Источне Европе, као и придруженом Кубом и Ираном против заједничког непријатеља САД, БРИКС као проширени блок има потенцијал да реконфигурише осу геополитичке међународне сцене.

¹⁶ Према подацима Светске здравствене организације, политичко насиље је главни узрок смрти људи старосног доба од 15 до 44 година (Stojadinović 2015, 93).

инструменте остваривања своје доминације, индиректно постајући највећи подстрекивач политичког насиља на глобалном нивоу.

Сматрамо да се кроз *консенсуално* прихватање западног наратива о „руској агресији”, украјинска нација жртвује на међународној политичкој сцени, а државе чланице војно-политичког савеза предвођене Америком се користе као пиони у борби против Русије. У овом смислу, практично су легитимизовани различити облици политичког насиља попут претње силом, застрашивања и принуда, санкционисања и различитих облика притиска, психофизичког злостављања, политичког убиства и атентата, насилних протеста, побуна, немира и нереда, тероризма, репресије, устанка, грађанског рата и војне агресије (Gaćinović 2008, 160–161). Другим речима, страх од „руске агресије” искоришћен је као легитиман позив на припрему за глобално ратовање и развој различитих ратних сценарија хипотетичког сукоба разних држава са Русијом које уводе различите сигурносне мере. Тако је, на пример, у циљу ојачања одбране Тајвана од спољне агресије, тајванска председница. Цаи Инг-Вен (*Tsai Ing-Wen*) увела значајне промене, као што су ажурирање приручника за цивилну одбрану 2023. године којим су цивили упућени како да на основу униформе разликују кинеске од тајванских војника (Reuters 2023), затим и продужење обавезног војног рока са четири на 12 месеци почев од 2024. године (Dodds 2023, 1527), док је нпр. Молдавија кроз помоћ НАТО-а добила пакет прилагођених мера и у циљу ојачања националне безбедности пружена јој је подршка за обуку и логистику, управљање људским ресурсима, сајбер одбрану и стратешку комуникацију (NATO 2024a). Сличне ситуације задесиле су и државе попут Немачке, Финске, Норвешке и Шведске где је услед интензивирања безбедносних тензија почело припремање цивилног становништва за рат путем дистрибуирања брошура и водича за кризне ситуације, организовања курсева спремности и обука за преживљавање.¹⁷ Оваква врста политичког притиска у бројним државама, свакако се може окарактерисати као одређена форма индиректног психолошког насиља над грађанима.

Када је реч о глобалној милитаризацији, иако војни одговор западних савезника није испунио све украјинске захтеве за

¹⁷ Тако је нпр. у Немачкој, због малог броја бункера покренут национални план цивилне заштите који предвиђа изградњу бункера и склоништа, као и израду мобилних апликација са њиховим геолокацијама, док је у Шведској и Финској грађанима сугерисано да праве залихе воде, хране, батеријских радио пријемника и сл. (The Guardian 2024).

наоружањем, свакако је био импресиван. Од почетка сукоба, чланице НАТО-а и амерички партнери континуирано су повећавали испоруке оружја Украјини, испоручујући све софистицираније платформе за оружје. У том смислу, почетне испоруке војне помоћи су се кретале од основних – пушака, муниције, шлемова, прслука, артиљеријских граната и бацача граната, до софистицираних – противавионских ракета Стингер, америчких противтенковских пројектила Цавелин, шведских Ракетних бацача АТ-4, британског противтенковског оружја нове генерације и наоружаних дронова, да би потом уследили и тенкови и борбени авиони (Gheciu and von Hlatky 2024, 278), а у периоду транзиције власти између два америчка председника, одлазећа Бајденова администрација је дозволила Украјини и употребу ракета дугог домета на руској територији (The New York Times 2024b), што је, логично, уместо ка окончању водило ка ескалацији сукоба. У том смислу, логичан је и податак по коме су САД задржале вођство са преко 70 милијарди евра укупне помоћи Украјини, од чега је половина отишла само на војну помоћ (Bomprezzi *et al.* 2023). У том контексту, у периоду од 2009. до 2023. године, укупна глобална војна потрошња увећала се за 6,8% (Tian *et al.* 2024, 1).

У овом погледу, међу 11 од 31 НАТО чланице које су од завршетка Хладног рата до 2023. године испуниле или премашиле циљ од 2% БДП-а за потребе војног буџета (Pieper 2024), Немачка је направила први искорак будући да је 2022. год. прихватила обавезу стварања посебног фонда од 100 милијарди евра посвећеног улагањима у ефикасност војске (Tian *et al.* 2024, 9). Такође, Немачка је направила и план у погледу постизања енергетске безбедности, укључујући поновно покретање електрана на угаљ и енергетску диверзификацију (Schmitz 2022). У том смислу, некада најјача економија Европе, како сматрамо, дозволила је сопствени економски суноврат зарад америчких интереса, прећутно прелазећи преко заташкавања истраге поводом минирања Северног тока, што је један од најјаснијих примера политичког насиља јер је на овај начин не само легитимизован терористички чин, већ је и делегитимизован политички суверенитет једне државе.¹⁸

Други пример сублимираног политичког притиска свакако представља недавни случај поништавања резултата првог круга

¹⁸ Пре сукоба, Русија је била највећи снабдевач ЕУ енергијом али су САД схватиле да ће профитирати далеко више испоруком свог течног природног гаса у Европу. У том смислу, Бајден је у више наврата јавно критиковао русо-немачки пројекат, резултати истраге поводом минирања Северног тока до данас нису довели до кривца.

председничких избора у Румунији када су, упркос убедљивој победи кандидата Калина Ђеорђеску (*Călin Georgescu*), критичара НАТО-а и заговорника обуставе подршке рата у Украјини, наспрам проевропски оријентисаног Марсела Чолаку (*Marcel Ciolacu*), локалне власти оптужиле Русију да је помоћу друштвене мреже ТикТок утицала на изборе, поништивши резултате (BBC 2024). Такође, издвајамо, као ништа мање очигледан вид индиректног политичког насиља које за резултат има насилне протесте и уличне немире, и покушај изазивања „грузијског Мајдана” и политичке дестабилизације Грузије коју САД настоје да поново гурну у рат не би ли тако још више ослабиле Русију на рубним подручјима.¹⁹

Истовремено, осим индиректног вршења политичког притиска и свеопште милитаризације као најеклатантнијих примера индиректног политичког насиља, спровођене су рестриктивне мере и санкционисање неистомишљеника политичког Запада попут мађарског премијера Орбана (*Viktor Orbán*) који је од избијања руско-украјинског сукоба заузео негативан став по питању сарадње НАТО-а са Украјином, а приликом реизбора отворено је подржао председника Путина, упутивши критике на рачун Зеленског (Adler 2022), што је навело савезничке политичаре да Мађарској уведу драконске казнене мере у оквиру ЕУ-е и забране приступ одређеним фондовима (Baczynska and Szakacs 2022).²⁰ Као други облици директнијег политичког насиља могу се свакако поменути и покушај атентата на словачког премијера Роберта Фица (*Robert Fico*), као и на Доналда Трампа (*Donald J. Trump*).²¹

¹⁹ После најаве владајуће странке да ће прекинути преговоре о придруживању ЕУ, започели су проевропски протести у Тбилисију, док је председница Грузије Саломе Зурабишвили (*Salome Zourabichvili*), негирајући легитимитет парламента, одбила да напусти власт по истеку мандата. Наиме, 2008. год. избио је руско-грузијски рат током кога је Русија прогласила независност сепаратистичких региона Абхазије и Јужне Осетије. Тадашњи председник Грузије, Михајл Саакашвили (*Mikheil Saakashvili*), залагао се за улазак Грузије у НАТО и познат је као лидер „Револуције ружа”. Ухапшен је по повратку из Украјине у Грузију 2021. године (Есман 2024).

²⁰ Због своје политике према азилантима, Мађарска је, 2024. године кажњена са 200 милиона евра (Reuters 2024).

²¹ У време председничких избора и великих тензија у земљи, Роберт Фицо је као проруски политичар и заговорник обуставе војне помоћи Кијеву, четири пута упуцан док је поздрављао присталице, а сам злочин је окарактерисан као политички мотивисан. Као републикански председнички кандидат и заговорник окончања рата између Кијева и Москве, Трамп је доживео први покушај атентата током политичког скупа у Пенсилванији, 13. јула 2024. године, када

Нажалост, због обима рада нисмо у могућности да се овом темом бавимо опширније, али је извесно да се Украјински сукоб, односно рат Русије и Украјине, свакако истиче не само по мултиплицитету узрока и мотива већ и последица које носи. У времену када концепт стратешке стабилности бива уздрман, односно времену сучељавања великих сила, владајући принцип нове европске и глобалне безбедносне архитектуре везује се превасходно за страх од загарантованог узајамног уништења. У таквој атмосфери циљано се развија дискурс симболичког насиља који за последицу природно има ескалацију политичког насиља на међународном нивоу.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Дословно схватајући рат као „наставак политике другим средствима” (*von Clausewitz*), неолиберална политика колективног Запада утрла је свој пут на неоимперијалној пракси и у корист крупног капитала и корпоративних интереса наспрам међународног права. На тај начин, дошло је не само до легитимизације најразличитијих облика политичког насиља већ и његове ескалације на глобалном нивоу. Ова теза добија на посебној тежини када се узме у обзир комплексност стратешке комуникације и политичке реторике Запада у којој уместо истине доминира постистина, уместо демократије постдемократија, а мир се брани ратовањем. Делујући пропагандно преко већине западних мејнстрим медија на глобалном нивоу, оваква реторика заправо делује као катализатор путем кога не само да се актуелизује концепт хибридног рата у циљу западне стратешке комуникације, већ се и ангажује читава међународна заједница и НАТО савез. Наиме, интерпретација руско-украјинског сукоба искључиво кроз призму добра и зла, односно демократско-либералног режима наспрам ауторитарно-угњетавачког, омогућује укидање критичке функције медија и негацију њихове политичке независности, док се у циљу остварења политичке агенде САД-а десуверенизују европске државе и легитимизује политичко насиље.

Имајући у виду све претходно наведено, јасна је комплексност и мултидимензионалност украјинског сукоба. Такође, јасно је и да

је присталица републиканске политичке струје пуцајући окрзнуо његово уво, убио једну и ранио две особе. Након два месеца на Трампа је, док је играо голф, извршен и други покушај атентата који су службе безбедности спречиле, док се трећи покушај атентата, који је такође спречен, одиграо за време Трамповог обраћања са позорнице док је он стајао иза заштитног, непробојног стакла.

је геополитичка ситуација Украјине вишеслојна и условљена њеним специфичним геостратешким положајем. Наиме, „Украјина је део Русије познат као меки трбух на коме се сучељавају евроатлантистичке претензије тзв. Римланда са евроазијским континенталистичким које као срце копна делују зауздавајуће” (Stošić 2023, 33). У том смислу, „Украјина је бедем који штити Русију до Карпата и ако би Украјина постала део НАТО-а, не само руско већ и белоруско „јужно крило” остало би незаштићено у пределу од полске источне границе скоро до Волгограда на југу до Азовског мора” (Stošić 2023, 33).

Стога, јасно је да за Запад Украјина важна не само као територија богата природним ресурсима већ и као геостратешко оружје које користи своје „топовско месо” у борби против Русије. Пошто су одувек живеље захваљујући експлоатацији туђих ресурса, силе Запада које су на путу опадања покушавају да задрже своју моћ изазивањем ратова и освајањем нових ресурса. На тај начин, управо путем Украјине као „полигона за реафирмацију своје моћи”, Запад настоји да се докопа новог тржишта и богатстава и Русије и Украјине. Такође, „за ЕУ-у су енергетски коридори Украјине од кључног значаја јер снабдевају гасом енергетски дефицитарне чланице, али северноатлантска политика САД-а креће се ка слабљењу ЕУ-е ради очувања своје позиције глобалног хегемона, те доводи ЕУ-у у сукоб са Русијом, не хајући за развој глобалних сукоба и последично рушење саме ЕУ-е” (Stošić 2023, 33). Управо у оваквом контексту геополитичког превирања и глобалног распламсавања сукоба, у коме доминирају хибридне претње и легитимизовано политичко насиље,²² осим мудрог вођења спољне политике, политички врх било које државе мора да буде кадар да се руководи националним интересима и суверенистичком политиком заштите сопствених грађана.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Adler, Katya. 2024 “Hungary election: PM Viktor Orbán criticises Ukraine’s Zelensky as he wins vote.” *BBC News*. Last accessed on October 19, 2024 <https://www.bbc.com/news/world-europe-60977917>
- Baczynska, Gabriela, and Gerbely Szakacs. 2022. “In a first, European Union moves to cut Hungary funding over damaging democracy.” *Reuters*. September 18, 2022. Last accessed on October 25, 2024.

²² Сам отпор и ратно деловање украјинске војске укључује читав низ терористичких акција, попут нпр. атентата на Дугина када је убијена његова ћерка Дарја Дугин (*Darya Dugina*) или недавног атентата на генерала Игора Кирилова (*Igor Kirilov*).

- <https://www.reuters.com/world/first-eu-seen-moving-cut-money-hungary-over-damaging-democracy-2022-09-18/>
- BBC. 2014. "Ukraine crisis: Transcript of leaked Nuland-Pyatt call." Last accessed on October 26, 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-26079957>
- BBC. 2024. "Romania orders election recount after TikTok bias claims." Last accessed on October 24, 2024. <https://www.bbc.com/news/articles/cx2n83vgxxjo>
- Bomprezzi, Pietro, K. Bushnell, A. Frank, Ivan Kharitonov, Christopher Schade, Leon Weiser, and Trebesch Christoph [Bomprezzi *et al.*]. 2023. "Ukraine support tracker – A database of military, financial and humanitarian aid to Ukraine." Kiel Institute. Last accessed on October 25, 2024. <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukrainesupport-tracker/>
- Boyd-Barrett, Oliver. 2020. *RussiaGate and Propaganda: Disinformation in the Age of Social Media*. London: Routledge.
- Brzezinski, Zbigniew. 1997. *The Great Chess Board: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books, a member of the Perseus Book Group.
- Chimiris, Ekaterina. 2022. "The Collective West Concept and Selected Western Actors (Germany, Norway, Estonia, NATO) in the Russian Media: Post-Crimea Dynamics." *Global Journal of Human-Social Science* 22 (F1): 1–12. DOI: 10.34257/GJHSSFVOL22IS1PG1
- CNN. 2024. "Biden-Trump Debate Rush Transcript." June 28, 2024. Last accessed on October 15, 2024. <https://edition.cnn.com/2024/06/27/politics/read-biden-trump-debate-rush-transcript/index.html>
- Congressional Research Service [CRS]. 2023. "Instances of Use of United States Armed Forces Abroad, 1798-2023." Last accessed on October 15, 2024. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42738>
- Crouch, Colin. 2004. *Post-Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Curtis, Mark. 2023. "The UK's 83 military interventions around the world since 1945." *Declassified UK*, January 10, 2023. <https://declassifieduk.org/the-uks-83-military-interventions-around-the-world-since-1945/>
- Cvetković, Nenad, Mitar Kovač, i Branko Joksimović. 2019. „Pojam hibridnog rata." *Vojno delo* 2019 (7): 323–343.
- D'Anieri, Paul J. 2023. *Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dodds, Klaus. 2023. "The Russian Invasion of Ukraine: implications for politics territory and governance." *Territory, Politics, Governance* 11 (8): 1519–1536. DOI: 10.1080/21622671.2023.2256119

- Dugin, Aleksandar. 2004. *Osnovi geopolitike, knjiga 2, Prostorno misliti*. Zrenjanin: Ekspres.
- Džalto, Davor. 2024. *(Post) istina (post) demokratije*. Beograd: Media Sfera.
- Есман, Пер. 2024. “Foreign Policy After Empire. Explaining Georgia’s and Ukraine’s International Orientation from Independence until 2021.” Doctoral thesis. Uppsala: Department of Government, Uppsala University.
- Eco, Umberto. 2010. *Rakovim korakom: vrući ratovi i medijski populizam*. Zagreb: Izvori.
- Euronews Srbija. 2024. „Rihards Kols za Euronews Srbija: Putin i njegovi saradnici prete nuklearnim oružjem 10 do 12 puta nedeljno.” Last accessed on September 27, 2024. <https://www.euronews.rs/evropa/vesti/138841/rihards-kols-za-euronews-srbija-putin-i-njegovi-saradnici-prete-nuklearnim-oruzjem-10-do-12-puta-nedeljno/vest>
- European Parliament [EP]. 2022. “Joint Motion For A Resolution On Recognising The Russian Federation As A State Sponsor Of Terrorism.” Last accessed on November 21, 2024. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2022-0482_EN.html
- Fairclough, Norman. [1992] 2006. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Financial Times. 2022. “The west’s hybrid war on Russia.” Last accessed on November 11, 2024. <https://www.ft.com/content/ff95ee3f-a1b8-4a54-9657-6a1aaecc105f>
- Foster, S. J. 2000. “Chapter I: The Red Scare: Origins and Impact.” *Counterpoints* 87: 1–10. Last accessed on October 15, 2024. <http://www.jstor.org/stable/42976159>
- Gaćinović, Radoslav. 2008. „Pojmovno određenje – definisanje nasilja.” *Srpska politička misao* 22 (4): 79–99. DOI: 10.5937/spm88-54494
- Gearan, Anne. 2014. “In recording of U.S. diplomat, blunt talk on Ukraine.” *Washington Post*. Last accessed on October 25, 2024. https://www.washingtonpost.com/world/national-security/in-purported-recording-of-us-diplomat-blunt-talk-on-ukraine/2014/02/06/518240a4-8f4b-11e3-84e1-27626c5ef5fb_story.html
- Gerasimov, Valery. 2014. “The value of science in anticipation.” *VPK news*. February 27, 2014. <http://www.vpknews.ru/articles/14632>
- Gheciu, Alexandra, and Stefanie von Hlatky. 2024. “Irreconcilable Differences? NATO’s Response to Russian Aggression Against Ukraine.” *International Journal* 79 (2): 275–296. DOI: 10.1177/00207020241255999

- Hanlon, Bradley. 2024. "Target USA: Key Takeaways from the Kremlin's 'Project Lakhta'" *German Marshall Fund of the United States*. Last accessed on October 15, 2024. <https://www.gmfus.org/news/target-usa-key-takeaways-kremlins-project-lakhta>
- Herman, Steve. 2022. "Is Putin the New Hitler?" *VOA*. March 8, 2022. <https://www.voanews.com/a/is-putin-the-new-hitler-/6476408.html>
- Keeble, Richard. 2000. "New militarism and the manufacture of warfare." *Degraded Capability: The Media and the Kosovo Crisis*. ed. by P. Hammond and E. S. Herman, 59–69. London: Pluto Press.
- Kršljanin, Vladimir. 2023. *Novi svet*. Beograd: ITV centar plus.
- Krzysztosek, Aleksandra. 2024. "Putin wants to see empires, autocracies back in Europe, warns von der Leyen in Poland." *Euractiv*. May 8, 2024.
- Mackinder, Halford. 1904. "The Geographical Pivot of History." *The Geographical Journal*, London: The Royal Geographical Society 23 (4): 421–437.
- Mahan, Alfred Thayer. 1890. *The Influence of Sea Power upon History, 1660–1783*. Boston: Little, Brown and Company.
- Maigre, Merle. 2015. "Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendations for NATO." Policy Brief. *Foreign Policy Program*. GMF – The German Marshall Fund of the United States, Last accessed on October 25, 2024 <http://www.jstor.org/stable/resrep18840>
- Makinder, Halford. 2009. *Demokratski ideali i stvarnost*. Beograd: Metaphysica.
- Martinez, Luis, Conor Finnegan, and Elizabeth McLaughlin. 2019. "Trump admin approves new sale of anti-tank weapons to Ukraine." *ABC News*. Last accessed on October 25, 2024. <https://abcnews.go.com/Politics/trump-admin-approves-sale-anti-tank-weapons-ukraine/story?id=65989898>
- Masters, Jonathan. 2015. "The Russian Military." *Council on Foreign Relations* website. Last accessed on October 11, 2024. <http://www.cfr.org/russian-federation/russian-military/p33758>
- McLaughlin, Greg. 2020. *Russia and the Media: The Makings of a New Cold War*. London: Pluto Press.
- Mearsheimer, John. 2014. "Why the Ukraine crisis is the West's fault: The liberal delusions that provoked Putin." *Foreign Affairs* 93 (5): 77–89, Last accessed on October 11, 2024 <https://www.jstor.org/stable/24483306>

- Mearsheimer, John. 2022. "The causes and consequences of the Ukraine crisis." *The National Interest*. Last accessed on September 21, 2024. <https://nationalinterest.org/feature/causes-and-consequences-ukrainecrisis-203182>
- Mitić, Aleksandar. 2024. *Global Strategic Narrative Wars: The Battle for Serbia*. Beograd: IIPE.
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2022a. "Statement by the North Atlantic Council on Russia's attack on Ukraine." Last accessed on October 10, 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192404.htm
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2022b. "NATO 2022 Strategic Concept." Last accessed on October 20, 2024. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2024a. "Relations with the Republic of Moldova." Last accessed on April 28, 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49727.htm
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2024b. "Relations with Ukraine." March 7, 2024. Last accessed on November 12, 2024 https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm
- Parry, Robert. 2015. "The Ukraine Mess that Nuland Made." *Truthout*. Last accessed on November 22, 2024. <https://truthout.org/articles/the-ukraine-mess-that-nuland-made/>
- Petrović, Gajo. 1983. *Filozofija i revolucija*. Zagreb: Naprijed.
- Pešić, Milena. 2024. „Politički diskurs u istraživačkoj optici njegovih savremenih kritičkih studija.” *Srpska politička misao* 2 (84): 07– 38. DOI: 10.5937/spm84-49031
- Pieper, Oliver. 2024. "Global military spending soars to new record highs." *DW*. Last accessed on November 12, 2024. <https://www.dw.com/en/global-military-spending-soars-to-new-record-highs/a-68876104>
- President of Russia. 2024. "Plenary Session of St. Petersburg International Economic Forum," Last accessed on October 12, 2024. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/52178>
- Reisinger, Heidi, and Alexander Golt. 2014. "Russia's Hybrid Warfare: Waging War Below the Radar of Traditional Collective Defence." Research Paper, Rome: NATO Defence College 105: 1–12.
- Rejnsford, Sara. 2022. „Rusija, istorija i Putin: Ruski lider se uporedio sa carom iz 18. veka – „Petar nije zauzimao teritorije, on ih je vraćao.” *BBC News na srpskom*. Poslednji pristup 21. oktobra 2024. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-61780492>

- Reuters*. 2022. "Moscow-Beijing partnership has 'no limits.'" Last accessed on October 12, 2024. <https://www.reuters.com/world/china/moscow-beijing-partnership-has-no-limits-2022-02-04/>
- Reuters*. 2023. "Taiwan civil defence handbook includes tips on identifying Chinese soldiers." Last accessed on October 17, 2024. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taiwan-civil-defence-handbook-includes-tips-identifying-chinese-soldiers-2023-06-13/>
- Reuters*. 2024. "EU court orders Hungary to pay 200-mln-euro fine over migrant policy." Last accessed on November 18, 2024. <https://www.reuters.com/world/europe/eu-court-orders-hungary-pay-200-mln-euros-fine-over-immigration-policies-2024-06-13/>
- Schiffer, Sabine. 2022. "On myths of solidarity and the logic of war." *Journalism Research* 5 (2): 183–192.
- Schnauffer, Tad A. 2017. "Redefining Hybrid Warfare: Russia's Nonlinear War against the West." *Journal of Strategic Security* 10 (1): 17–31.
- Schmitz, Rob. 2022. "Amid an energy crisis, Germany turns to the world's dirtiest fossil fuel." *NPR*. Last accessed on October 17, 2024. <https://www.npr.org/2022/09/27/1124448463/germany-coal-energy-crisis>
- Simeunović, Dragan. 1989. *Političko nasilje*. Beograd: Radnička štampa.
- Spykman, Nicholas. 1942. *America's Strategy in World Politics. The United States and the Balance of Power*. New York: Harcourt, Brace and Co.
- Stojadinović, Miša. 2015. „Političko nasilje i globalizacija – izazovi razvoja demokratije.” *Bezbednost* 57 (2): 92–104. DOI:10.5937/bezbednost1502092S
- Stosic, Sanja. 2022. "The Caribbean Crisis vs. The Ukrainian Crisis." *Москва-Гавана: веки сотрудничества: материалы круглого стола, г. Белгород. 24 ноября 2022г.* Под ред. Н.Н. Фомичева, В.Н. Васильева, О.В. Дехнич, С.Х.А. Контрерас. – Белгород: ИД «БелГУ» НИУ «БелГУ», – 78 с.
- Stošić, Sanja. 2023. „Kubanska i Ukrajinska kriza u svetlu globalne geopolitičke dinamike.” *Politička revija* 75 (1): 11–43. DOI: 10.5937/polrev75-43195
- Tanjug*. 2022. „Stoltenberg: Putin ne sme da pobedi.” Poslednji pristup 12 Oktobar 2024 <https://www.tanjug.rs/svet/politika/15118/stoltenberg-putin-ne-sme-da-pobedi/vest>
- The Guardian*. 2024. "Would you survive 72 hours? Germany and the Nordic countries prepare citizens for possible war." Last accessed on October 27, 2024. <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/29/>

- would-you-survive-72-hours-germany-and-the-nordic-countries-prepare-citizens-for-possible-war
- The New York Times*. 2023a. “U.S. and World Leaders Must Pledge Support for Ukraine ‘for as long as It takes.’” Last accessed on October 10, 2024. <https://www.nytimes.com/2023/10/03/world/europe/biden-ukraine-aid.html>
- The New York Times*. 2023b. “Biden Allows Ukraine to Strike Russia With Long-Range U.S. Missiles.” Last accessed on November 20, 2024. <https://www.nytimes.com/2024/11/17/us/politics/biden-ukraine-russia-atacms-missiles.html>
- Thomas, Timothy. 2015. “Russia’s Military Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric and Putin-Led.” *The Journal of Slavic Military Studies* 28 (3): 445–461.
- Tian, Nan, Diego Lopes da Silva, Xiao Liang, and Lorenzo Scarazzato [Tian *et al.*]. 2024. “Trends in World Military Expenditure, 2023.” Stockholm: International Peace Research Institute. DOI: 10.55163/BQGA2180
- Tisdall, Simon. 2024. “How will the Ukraine war end? Only when Vladimir Putin is toppled.” *The Guardian*. Last accessed on October 13, 2024. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/16/raising-white-flag-in-kyiv-will-never-make-the-putin-problem-go-away>
- Wayne, M. Morrison. 2013. “*China’s Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*.” RL33534, United States Congressional Research Service, December 17, 2013, Last accessed on October 11, 2024. <https://www.refworld.org/reference/countryrep/uscrs/2013/en/97279>
- Wigglesworth, Robin, Colby Smith, and Claire Jones. 2022. “The west’s hybrid war on Russia.” *Financial Times*. Last accessed on October 11, 2024. <https://www.ft.com/content/ff95ee3f-alb8-4a54-9657-6alaaecc105f>
- Wodak, Ruth. 1997. “Introduction: Some important issues in the research of gender and discourse.” *Gender and Discourse*. UK: Lancaster University.

Sanja Stošić*

Institute for Political Studies, Belgrade

RHETORIC OF THE “COLLECTIVE WEST” AND GLOBAL POLITICAL VIOLENCE**

Resume

Modern society is intensely witnessing rapid intensification of political violence. Due to the accelerated technological development and the development of hybrid warfare, the western elite that benefits from US hegemony has conceptualized the Russo–Ukrainian war as a far-reaching international conflict supported by the coercive rhetoric calling for immediate measures to support Ukraine. In accordance with the generalized presentation of Russia’s intention to conquer European and other NATO countries in addition to Ukraine, the political interest of the collective West has been conceptualized as a global public interest. Put differently, the Kremlin’s concept of a “Russian world” is determined by further military targets within the Collective West’s borderers, which has serious geopolitical consequences. Thus, by confronting Putin, the US has the possibility of maintaining a unipolar system within and around Eurasia. Nevertheless, within the framework of hybrid warfare and shifting geopolitical dynamics, in our opinion Russia’s decision to launch a full-scale invasion of Ukraine in February 2022 was prompted by a fear of being encircled by NATO allies. One of the findings of this paper is that the western media and the European Union have implemented the strategic narrative of the endangered Collective West’s “rules based” and “democratic order”, demonizing and sanctioning Russia internationally. By advocating the moral obligation to provide the Ukrainian forces with various offensive systems, in our opinion the US policy has led to different

* E-mail: sanja.stosic@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0003-4921-9268

** This paper was written within the research activity of the Institute for Political Studies, funded by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia.

kind of political violence all over the world. In other words, we find that with their rhetoric, the countries of the Collective West have transcended the advisory facade and the role of protectors in providing security assistance to the Ukrainian army and have actually implicated themselves as instigators or perpetrators of political violence. Therefore, we conclude that in the context of ongoing geopolitical turmoil on the world political scene, as well as continuous hybrid warfare, the leadership of any state can preserve its legitimacy exclusively by protecting the economic and national interests of its own people.

Keywords: political discourse, post-democracy, Ukrainian conflict, political violence, hybrid war, de-sovereignization

* Овај рад је примљен 9. јануара 2025. године, а прихваћен на састанку Редакције 14. априла 2025. године.